

विषय सूची

१. अगस्तिको पेट कहिल्यै भरिदैन	१
२. अङ्गूर अमिलो छ	१
३. अरिझालको गोली, स्यालको द्याम्को	१
४. अर्कालाई फँसाउन कृष्ण पनि सारथी	१
५. अहिलेको दशैँ लटपट चाना, सिङ त माले पुछर लामा, क्वाई क्वाई नगर भवानी च्वाई च्वाई गर	२
६. आँखाले देखेको सवै सत्य होइन	२
७. आँधी खोलाको अन्धा, छैन पुत्र असल श्रवण कुमार भन्दा	२
८. आइभाईको किलकिले हुँदैन	३
९. आइभाईको सराप, बाँदरको जात खराव	३
१०. आगोले जे पनि खान्छ	३
११. आपू रहयो आक्का राख्यो साट्का लामाले (कर्णाली अंचलमा बोलिने भाषिकाको उखान)	४
१२. आफू छ साहु, दुःखी छ राहु	४
१३. आफू भने थाइने, सतीदेवी माने	४
१४. आफू भने ब्रह्मचारी ओढ्न लाग्यो धुस्सा, खान लाग्यो कन्दमूल हन लाग्यो मुसा	४
१५. आफू लोढो, अर्का थिच्यो	५
१६. आफ्ना च्वाइँको जूठो नखाने त्यसका बाउकी जोई	५
१७. आफ्ना दिन दशा असल अधि छँदा बजै मइन भै भया, ऐले विग्रन गो बखत र नडरा बजै सरीका भया	५
१८. आमाको माया अपरम्पार	६
१९. "आमा त बोलिन्", "तँ त रहिस्"	६
२०. आमाले दिएको सिस्नाको तिहुन पनि खीरैखीर हुन्छ	६
२१. आयो निदुली तेरो काल	७
२२. आशा ही परमोदुःखम् नैराश्य परमोसुखम्	७
२३. इन्साफ हराए गोरखा जानु, शास्त्र हराए काशी जानु	८
२४. उति खुट्टा पसार जति च्यावर लामो छ	८
२५. उत्सव माइतमा छ जान्छु म भनी आफैँ गएकी सती; निन्डाले गरी मनु भो नहिङ है निम्तो नपाई रती ।	८
२६. उपियाँ फड्क्यो जुम्नाको घान	८
२७. उल्टो नाम रट्ने व्याधा पनि उनको कृपा भए महामुनि भई निस्कन्छ	८
२८. ऊ भए ऊ हुन्थ्यो, ऊ नभए ऊ कहिले हुन्थ्यो	९
२९. एक माना परै सारी जेनेतेने भुटुन	१०
३०. कहिलेकहीं पाँचपाण्डवले पनि कुवेरसँग ऋण माग्नु पर्छ	१०

३१. कर्मण्येवाधिकारस्तु माफलेषु कदाचन	१०
३२. कागजपत्र देखाउनाले मामाले साँघ थाहा पाए	११
३३. कान्छीले पकाएको हो भने त गीलो भए पनि मीठै छ	११
३४. काम गर्ने हामी, पुच्छर खाने कामी	१२
३५. कामीको पालो कात्तिकमा	१२
३६. कि आमाले घीउ हाल्देलिन् कि खट्टे सेलाउला, म त खट्टे नसेलाउन्जेल रुन्छु	१२
३७. कि गोठको राजा कि कोटको राजा	१२
३८. कि हस्तिनापुरको रजाई कि चपरी मुनिको बास	१२
३९. कुकुरका छाउरा गल्न पठाए जस्तो	१३
४०. कूटन्तीलाई खुटन्ती, पिनन्तीलाई सुरकन्ती	१३
४१. कुवेरको घरमा तेलको दुःख	१३
४२. कूवाको व्याङ्ग कुवैमा राजी	१३
४३. केटो कस्तो छ हेर्ने नपर्ने, केटी कस्ती छ, वोलै नपर्ने ?	१४
४४. केही कुरा त सायीहरूले पनि बोल न, म मात्रै कति बोलौं	१४
४५. कोठाको ठेकतली घुइयाँ लाउनु, माथि आड भूस हाल्नु, त्यसमाथि आड घान हाल्नु	१५
४६. कोही कोही मान्छेको धोती डढ्यो, - नबोले मान्छेले बोल्नु पर्‍यो	१५
४७. क्या हो मैना ? क्या हो क्या हो	१५
४८. "खनू न ए लविघरे" "भोकले सक्दिन", "खाइस् त लविघरे", "निहुरिनै सक्दिन"	१५
४९. खरचपठलतमवचल नपठलतमभरल	१६
५०. "खाइस् कि चिडिया ?" "तेरै घर खाएँ"	१६
५१. खानेले छाल गनेर पनि खान्छ	१६
५२. खुकुरी र घीउ साट्नेहरूको भेटघाट	१६
५३. खोपाको स्याउ, चर्पीथानको हाउ	१६
५४. गँडाहीको नाम धनसिरी	१७
५५. गड्डालाई आउनु थियो भगीरथलाई यश मिल्यो	१७
५६. गणेशको भुँडी कुन खालि कुन भरी	१७
५७. गण्डकी न कुखुरो	१८
५८. गर्ने भन्ने हनुमान पगरी गुथ्ने डेडु	१८
५९. गुनले गुन खान्छ तँलाई म खान्छु	१८
६०. गोनू भ्नाको छोरो	१९
६१. गोनू भ्नाको बिरालो	१९
६२. गोनू भ्नाको लट्ठी	१९
६३. गोरूको जस्तो खबर	१९
६४. डयाउ गर्दा अधि सने को ?	१९
६५. चमेरो जस्तो दुवै पटि लाने	२०
६६. चिडी सलामत आई राजा गाँड कटाई	२०
६७. चुहुँदी कुटुरी, मुखकी युतुरी	२०
६८. च्याउँ गर् कि म्याउँ गर्	२१
६९. छेपाराको उखान	२१
७०. जङ्गले बोलेपछि बोल्थो बोल्थो	२१
७१. जडीबुटी दाजु जान्दा, बैजीको भाउ भनिकन मकन तान्दा, फुट्या फुट् पिलौ नफुट्या नफुट (सुदूर पश्चिममा बोलिने भाषिकाको उखान)	२१
७२. जननी जन्मभूमिश्च स्वर्गादपि गरियसि	२१
७३. जसले जे भनेपनि म मान्दै मान्दिन	२२
७४. जस्तो खायो उस्तै गयो, फेरि खायो गनायो	२२
७५. जुन पाइन असाध्य नै छ त्यसमा लोभ गर्नु नै मर्नु हो; भ्रमासुर निज बुद्धिका वश परी	

आफै डढी भष्म भो		
७६.	जेठी मागछे पानी कान्छी मागछे घाम, म एकलो बूढो हरे कता तिर जाम	२२
७७.	जो बलियो त्यही मेरो पोड	२२
७८.	ज्वाइँ कुशलै ? रातभरी ढिकी वालें अव मुशलै	२३
७९.	ज्वाइँ चैं उनै हुन् तर टोपीको कुरा चैं नगरौं	२३
८०.	ज्वाइँ जति वैगुनी र कुकुर जति गुनी अरू कोही हुँदैन	२३
८१.	ज्वाइँले छोरी लग्यो भनेर गुहार माग्ने	२४
८२.	भरुला र खाउँला	२४
८३.	भिकिदे गाँड भन्दा थपिदे गाँड	२४
८४.	ठाउँमा सिंह भन्दा खरायो नै बाढो	२४
८५.	तैं चरी पातै पात ता म चरी हाँगै हाँगै	२५
८६.	तल्लाको खाउँ कि माथलाको खाउँ, जुन पहिले खाए पनि दुइटैको खाउँ	२५
८७.	तेरो वाजेले खुट्टै टेक्न दिँदैन अनि कसरी पछानुं त ?	२६
८८.	तेरो बाबु तिर्पन्ताम्, तेरी आमा तिर्पन्ताम्, तैं पनि तिर्पन्ताम्	२६
८९.	तैले नभए तेरो बाबुले गल्ली गन्यो होला	२७
९०.	थोर डर बाघको, धेर डर टिपटिपेको	२७
९१.	दिवाकाकरूताद्भित्ता रात्रौ तरती नर्मदा	२७
९२.	दुष्टले मरेपछि पनि पापै गर्छ	२७
९३.	देखेको बाघले खाँदैन, लेखेको बाघले खान्छ	२८
९४.	देखौला पाँडेको वीघायु	२८
९५.	दैव दिए तो खटिया उपर	२८
९६.	द्रौपदीले आँशु भ्रान्नु, भीमले कीचक मानुं	२८
९७.	धुन्दुली जस्ती स्वास्नी, धुन्दुकारी जस्तो छोरो; भएको भन्दा नभएकै भलो	२८
९८.	नराम्रो कामलाई सकेसम्म टालटमोल गर्नु	२९
९९.	नरोवाकुन्जरोवा अश्वत्थामा हतोहत	३०
१००.	नाङ्लो दिने, पद्याँस लुकाउने	३०
१०१.	नारायणको बाउ अजामिल	३०
१०२.	न्याउरी मारी पछुतो	३१
१०३.	पतिव्रता द्रौपदी पाँचोटा पोड	३१
१०४.	परान्ताम् दुर्लभम लोके	३२
१०५.	पहिले खायो दाल भात, पछि खोज्यो जातभात	३२
१०६.	पहिले रानी हुन नमान्दी सती, पछि हुन गई छोराकी जोई; मन खोज्दा पनि नमरेर अहिले बेची हिँड्छे मोही	३२
१०७.	पारी त जान्नु नि भ्या	३३
१०८.	पिठाकोटे र चन्लागाईको घच्ची पन्यो, बाँस्तोला कुरा कादछन्, आउँदा हौं भने सप्युरै आउ रे, नाई भन्या हुँदी शीतलपाटी ब्राई जाँदो भो	३३
१०९.	पुनर्मूषिको भव	३४
११०.	पुरान कस्तो थियो भन्दा नूनिलो नूनिलो थियो	३४
१११.	प्राण जाये पर वचन नजाये	३४
११२.	पृथ्वीनारायण शाहलाई अति दिने बीसे नगर्ची	३४
११३.	बखतको तमाशा, गोपिनीहरूलाई गोठाले नोलबाट गाण्डिवधारी अर्जुनले पनि बचाउन नसकेको हेनुं	३४
११४.	बज्यै हाँसिन् म पनि हाँसें	३५
११५.	बाँदरले आफ्नो घर पनि बनाउँदैन अर्काको पनि राख्दैन	३५
११६.	बाजेको भन्दा डोकाको माया	३५
११७.	बाजे पनि छैनन् बाजेको समाउने पनि छैन	३५

११८. बालख घोडामा चढदा त्पको ढाड भौचिदैन ?	३६
११९. बाले भनेको बा भकारी भित्र लुकेका छैनन्	३७
१२०. विष दिनु भनी लेख्न खोज्दा भाग्यले विषया भनी लेखाई दियो	३७
१२१. बिहान रोपेको सूतीको विरुवा बेलुका हेदा त खान लायकको भैराको	३७
१२२. वीरबलको खिचडी	३८
१२३. वीरबलको बोको	३८
१२४. वीरवलले फुटेको आँखामा थुके	३८
१२५. बूढो गोरू र बहर गोरूको भनाइ	३९
१२६. बूढो बाघको हातमा सुनको कनकन, त्यो लिने बुद्धि नगनू हे मन !	३९
१२७. भट्ट गोडी खसली, मेरी भेडी हँसली	३९
१२८. भताभुङ्गे राजाको लयालिङ्गे अदालत	३९
१२९. भानिजको धोती, रछ्यातसम्म लोटी	४०
१३०. भालुको कन्यट	४०
१३१. भीमसेनले गीत गाएको	४०
१३२. भीमसेनले सम्याउन नसकेको धर्ती	४०
१३३. भीष्मको त्याग, शन्तनुको राग	४०
१३४. भैसीका अगाडि विन	४१
१३५. म गरीवले कहाँ दुख्न भनौं, तपाइहरू भलादमीले नै ठहर्‍याइदिनोस्	४१
१३६. म जिउँदो छँदा त यही बाटो हिँड्थेँ	४१
१३७. मधेशमा जन्मनु, भोटमा मर्नु मरेपछि पनि विजाई गर्नु	४२
१३८. म पनि मूर्ख, शिकारी पनि मूर्ख, राजामन्त्री मूर्ख, सारा संसार मूर्ख	४२
१३९. मरीसकेकी आमाको मुटुकलेजोले पनि छोराछोरीको माया गर्न छाड्दैन	४२
१४०. मरी सकेपछि खा बाबै केरा	४३
१४१. महादेवको घर छैन	४३
१४२. मान् माथि पनि भुक्तमान यपिविया कैल्यै नछुट्‍न्या गरी	४३
१४३. मार्न भन्दा बचाउने ठूलो	४३
१४४. मुकुन्दसेनले मुलुक भार्न नसकेको र तँ फुसाले खीर खान नजानेको	४४
१४५. मुसाकी छोरी मुसैलाई	४४
१४६. मेनुकालाई नाङ्गी देखेर विश्वामित्रले पनि तपस्या छोडेये	४४
१४७. मेरो पाडो मारीमारी तेरी आमालाई घीउ	४५
१४८. मेरो बाको दारीमा भँगेराले गुँड लाएथ्यो	४५
१४९. यस्तै गर्व थियो र पूर्व जुनिमा अहिले भिखारी वनेँ	४५
१५०. यहाँ छ वहाँ छैन, वहाँ छ यहाँ छैन, यहाँ पनि छ वहाँ पनि छ, यहाँ पनि छैन वहाँ पनि छैन	४६
१५१. यी रैतीहरू दूधभात पनि अघाउँजी खान पाउँदैनन् त ?	४६
१५२. युधिष्ठिरले पनि स्वर्ग जाँदा नर्क देख्नु पन्थो	४६
१५३. रछ्यान भित्र पसिसक्यो, यी बूढा घर साँदैनन्	४६
१५४. रजसा शुद्धिते नारी	४६
१५५. राजा आए राजा आए जङ्गे साना	४७
१५६. राजाको आँखा बाङ्गे हो कि मेरो गर्धन चिलाएको हो, रूख त वाङ्गे छ	४७
१५७. रूख चढी फेद काट्ने	४७
१५८. रोटी च्याप्ने कौवाको स्वरै मीठो	४८
१५९. लड्डु लडे, फिल्ली भर	४८
१६०. शाहजहाँ बूढाले दविनुपन्थो अन्त्य समय थुनामा ; आराम लिने बखत थियो त्यो, तर उल्टो पन्थो कुपुत्र हुँदामा	४८
१६१. शिवी दधिची हरिश्चन्द्र राजा, सहे धर्मका निम्ति अनेकौं तकाजा	४९

१६२. सम्पत्तिको रापले माटो भित्रबाट पनि तताउँछ	५०
१६३. सराढे गर्नु भन्दा सिधा पुन्याउनु गाहारो	५१
१६४. सिरि सिरि सिरिसका रूख मुनि घोलें काठो हिरिक; खोला रेत, पाखा रेत, नाला मुशल काखी च्यापी ठोट्ने खोला भेट	५१
१६५. सीता हर्ने रावण, घर पोलिनु दुनियाँको	५१
१६६. सीता हर्ने रावण, बँधाइ मान्ने समुद्र	५१
१६७. सुँगुरलाई स्वर्ग जान्छन् ? भन्दा गुहु खान पाइन्छ के ? भन्थ्यो रे	५२
१६८. सुनमा कलि वस्छ	५२
१६९. सेरको जवाफ सवा सेर	५२
१७०. सोभाले खान नपाओस् भन्ने सतीको सराप छ	५३
१७१. हनुमानलाई मोतीको माला	५३
१७२. हाम्रो हर्वाँ ता ढुङ्गे पुजी नि खाइना, काठ घोटी नि लाइना, भेडामा भ्या छ, भैस्यौं भैस्य	५३
१७३. हुनु हुनामी टर्ने, विधि लेखा टल्ने	५३
१७४. हेर हेर हाम्री आमाको सुद्धी, चूप लाग बाबै, नून खाने बुद्धि	५४
१७५. हौं हामी पहेंलभित्तीका लड्डुका लोभले आयौं, हरायो विरायो केही पनि नाई मुखका मखौजी पायौं	५४
परिशिष्ट - १ नेपाली-अङ्ग्रेजी उखान कोशको पूरक अंश	५५
परिशिष्ट - २ भट्टराई वंश दर्पणको पूरक अंश	७१

द्रष्टव्यः

- (१) प्रथम संस्करणमा समावेश भएका कथाहरू मध्ये शीर्षक पुनरावृत्ति भएका र अनावश्यक ठानिएका कथाहरू यस संस्करणमा हटाइएका छन् ।
- (२) क्र.सं. १९, २९, ३२, ३६, ४८, ५०, ८६, १००, १२९ र १७२ मा उल्लेख भएका कथाहरू श्री उमेशचन्द्र घिमिरे, मादीमूलखर्क गा.वि.स. वार्ड नं. १, तोरीवारी, संखुवासभाबाट उपलब्ध भएका हुन् ।